

עבודת השבת

פירוש "לפנים"

אין ללכת בדרכי הגוים העובדים למוֹלֵךְ ומשתמשים בכל מיני כשופים וכוחות רוחניים שאינם כהֹדֵאת התורה. על כל יהודי להיות תמים עם ה' - מאמין ובטח. חובה לשמע בקולו של הנביא שבדור, כאשר דבריו אינם סותרים את דברי התורה וההלכה. במקרים נדירים, יכול נביא המחזק בצדקותו ובאמינותו, להורות לשעה דברים שאינם כהלכה הידועה.

נביא שקר המורה שלא כהלכה ובזיון, דינו מיתה. יש להקים ערי מקלט להורג בשגגה, כדי שלא יהרגו גואל הדם. חשוב להציב שלטים בכל מקום, כדי להחיש את הגעתו של הנמלט לעיר המקלט. שלוש ערים הקצו עלי-ידי משה עצמו בעבר הירדן, שלוש ערים נוספות יקצו על פי הצווי לאחר כבוש הארץ וחלקתה, ועוד שלוש ערים לעתיד לבוא, בביאת המשיח, כאשר ירחיב ה' את גבול ישראל. פריסת הערים תהיה כך שהמרחק ביניהם ובין גבולות הארץ יתחלק בשווה.

ההורג במזיד - דינו מיתה. הפולש לנחלת חברו בארץ ישראל, עובר על אסור הסנת גבול, נספ על אסור גזל החל בכל מקום בעולם. הטלת ענש או חיוב ממון אינה יכולה להיות על-פי עד אחד. דרושים לשם כך לפחות שני עדים. המעיד על אדם ונמצא משקר, יש להחיל עליו את הענש שזמם להביא על האחר. אין לפחד מהאויב, יש לבטח בה' שיביא הנצחון. בטרם יצאה לקרב, ידבר הכהן באזניו יש לשחרר מן השורה ולשלח לביתם ארבעה סוגי אנשים: הבונה בית ועדין לא הספיק לחנך אותו - לגור בו; הנוטע פרי ועדין לא אכל את ראשית פרותיו; המאמר אשה ועדין לא נשאה; המפחד ועדין לא הטיל מרד בלב חבריו. בראש הלוחמים יעמדו מפקדים שיפיהו בהם רוח קרב איתנה. בטרם פריצה אל העיר, צריך להציע לתושבים להפגע בדרכי שלום. באין בניה, נתן להטיל מצור על העיר. בבוא העת, יש לפרץ אל העיר ולהרג רק את הזכרים. עמים הקרובים לישובי ישראל, ודבקים בתרבות של עבודה זרה העלולה להשפיע לרעה על יושבי הארץ, צריך להכותם. גם בזמן מצור ומלחמה, אין לזרות עצי פרי.

הרוג הנמצא במקום שאינו מושב ואין ידוע מי הרגו, יבדקו הדנים לאיזו עיר סמוך ביותר מקום ההרג. וקני העיר הקרובה יטלו עגלת בקר שעדין לא נשאה בעל ויערפו אותה סמוך לנחל, בשטח אדמה שלא עובד ולא נזרע. כל אלו סמלים למנוח, שעקב מעשה זדון, לא נתן לו להמשיך את חייו ולעשות פרות. הכהנים וקני העיר ירחצו את ידיהם, כאות על נקיון כפיהם, ויצהירו בקול: "דינו לא שפכו את הדם הזה, ועינינו לא ראו". הם יוסיפו ויבקשו מה' שיכפר לכל אלו שאינם אשמים במיתו ויעניש את הראוי לכך. הם מסיימים באמנם: "כי תעשה הישר בעיני ה'". (מדרש רבה)

בפרשת שופטים מביא משה מספר ביצד הקב"ה בשר לו שהוא ישלח נביאים לעם ישראל לארץ הדודות. מתנה אלוקית זו

בפרשת שופטים מביא משה בפני העם רצף של צוויים והלכות בנושאים שונים, חלקם בקצור נמרץ או אף בפסוק אחד. ההלכות במתכנת זו, חסרות את פרשנות חכמי ישראל לדורותיהם. לכן בודאי אינה מהווה פסק הלכה ואפילו לא ממצה את התובנה והמשמעות של הדברים. נפרט אחד לאחד צוויים אלו. להציב בכל שבטי ישראל 'שופטים ושוטרים' - דינים לשפט את העם בצדק ושוטרים לבצע את פסקי הדין. אוהרות לדינים: לא להטות משפט; לא להעדיף אחד המתדיינים ולו גם בעת השמעת הטענות; לא לטל שחד, גם כאשר לדעת הדין אינו פגע במשפט הצדק, שכן השחד מעוות את שקול הדעת. לפעל להקמת מערכת דינות הפועלת כהלכה.

אסור לנטע אשרה - אילן שמטרתו עבודה זרה, וכן אסור לנטע כל אילן או לבנות בהר הבית. אסור להקים אבן-מזבח שלא במקדש, גם אם מטרתה לזבח לקב"ה. אין לזבח לה' קרבן בעל-מום. העובר עבודה זרה חייב סקילה. ענש מות אפשרי רק בעדות של שנים. במקרה של ענש מות, יטיל בית-הדין את בצוע גזר הדין על העדים. חובה להביא כל שאלה הלכתית - בדיני אסור או בוכוח בין איש לאיש, בפני בית הדין. חובה לשמע בקול הדינים. העובר על דבריהם בזיון, דינו מיתה. מצוה על העם לבחר במלך שיצמד בראשו. המלך לא ירבה סוסים, לכל ישי את העם מצרימה; לא ירבה לו נשים; לא ירבה לו כסף וזהב. עליו לכתב לעצמו ספר-תורה שיהיה עמו תמיד. בספר זה ילמד ליראה את ה' ולשמור את תורתו ומצוותיו. כך תהיה בו גם מדת הענוה הראויה וכך יאריך ימים על ממלכתו. שבת לוי בכלל, וקבוצת הכהנים, בני השבט, בפרט, אינם נוחלים בכל השבטים את ארץ ישראל. פרנסתם על מתנות הכהנה והלויה המגיעים להם מבני ישראל. מתנות הכהנה כוללות: חלקים מזחי הקרבנות, תרומה מגדולים חקלאיים ומתנות נוספות שאינן מפרטות בכתובי פרשתנו. עבודת הכהנה מתחלקת בין הכהנים במשמרות שנתיות, אך כל כהן יכול להקריב קרבן אישי וכן להשתתף בעבודת שלשת הדגלים.

נתנה לישראל בתגובה לבקשתם כי משה ישמש כנביא ויאמר להם את דבר ה' (דברים יח ט"ז): "נביא מקרבך מאחיד כמני יקים לך ה' אלהיך אלו תשמעון. ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחורב ביום הקהל לאמר לא אספ לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות. ויאמר ה' אלי היטיבו אשר דברו. נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוד ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את וכל אשר אצוו". כאן בחמש דברים מתגלה כי במעמד הר סיני ה' העניק לעם ישראל לא רק את התורה, אלא גם את הנבואה. כלומר עד אז היו אנשים עליונים שה' דבר אתם, כמו אדם, נח, אברהם יצחק ויעקב. אך אנשים אלו זכו לדבור אלהי שיעד אליהם עצמם. אך עדין לא היתה בישראל תופעה של נביא שליח – אדם שמהווה שליח קבוע לצבור לומר לו מה ה' דורש ממנו. משה עצמו שמש בתור שליח כזה, אבל מדבר היה בתופעה יחודית וחד פעמית בדור של יציאת מצרים. אך במעמד הר סיני ה' בשר כי מעתה תהיה זו תופעה שתמשך לאורך הדורות: ה' ינחה את ישראל באמצעות נביאים. יש להעיר כי לשון התורה כאן: "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוד" מפליאה, משום שבאחרית החמש נאמר (לה, י): "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". ולמרות השני הגדול בין משה לנביאים, הקב"ה אמר למשה שכל הנביאים

יהיו כמותו. כלומר אף שמבחינת דרגת הנבואה לא יהיה עוד נביא כמשה, בפרשת שופטים מגלה התורה כי מבחינת עצם התפקיד של השליחות הנבואית שהתחדש באותו הדור, יש לראות את כל הנביאים כממשיכיו של משה (אברבנאל). התופעה של הנבואה היא בכללה תופעה אחת: ה' מדבר עם ישראל. כאשר הקב"ה מדבר עם אדם גדול ונאצל, יש לנו נטייה פשוטה לשים לב לגדלה של אותו האיש שזכתה אותו במעלה הנבואית. אולם בפסוקים אלו המבשרים על מתנת הנבואה, מתברר כי מתנה זו שיכת לעם ישראל, והנביאים הם רק 'האזנים' של העם לשמע את דבר ה' בשביל כל בני העם. שהרי מהו ההקשר בו הבטיח ה' על הנבואה? היה זה כאשר בני ישראל לא יכלו לעמוד בפני קולו של הקב"ה בעצמם, ובקשו שמישה ישמע אותו ויעביר להם. וכאן עולה תמיהה: הרי הקב"ה יכול היה מלכתחלה לצוות על משה להעביר להם את הנבואה, שהרי ה' ידע שישאל לא יהיו מסגלים לשמע את קולו בעצמם. אך הקב"ה רצה להבהיר באופן מוחשי כי נבואת משה ושאר הנביאים ממענת באמת לכל העם, אלא שרק מחסר היכולת של העם לשמע הנביאים מעבירים לו את הנבואה. נמצא שהכוון הנבואי שיד לעם ישראל. (הרב יואב אוריאל)

פינת ההלכות

א. מתר לרדף תבלין ביום טוב בדרך, שהרי אם ירדף אותם מערב יום טוב יפוג טעמם, אבל מלח אינו נדוד ביום טוב אלא אם כן הטעם המכתיש בכדי שישנה ממנהגו בחול, שהרי אין המלח שנודד מאתמול מפיג טעם. ואין שוחקים פלפלין בריחים שלהם, שדומה למעשה חול, אלא ידובו בדרך במדוכה אפילו בלא שישנה במדוכה. [ילקי' מועדים עמ' תעא].

ב. מתר לרדף הקפה במדוכה בלי שני ביום טוב, מפני שהקפה מפיג טעם ודינו כתבלין, ונחלקו האחרונים אם מתר לשחק הקפה בריחים שלהם, והעקר להחזיר בריחים קטנות המצויות אצל בעלי בתים, אך לא בריחים גדולות של בעלי השתנות לתעשית הקפה. והמחמיר לכוונתו במכתישת, תבוא עליו ברכה. [ביע אמר ח"ג חלק אורח חיים סי' כג סקי"ז].

ג. אף על פי שיש אומרים שהטוחן קפה בריחים גדולות המצויות אצל בעלי השתנות, חייב משום טוחן, במקום צרף גדול, כגון שכואב לו הראש, מתר לומר לגוי לטוחן לו קפה בריחים שלהם. [שו"ת יביע אמר חלק ג' סימן כג סקי"ז].

עורך ומגיש: שלום ע.
המעוניינים לקבל את העלון למייל בתפוצה שבועית:
יש לשלוח הדעה לאימייל: avodat.ase@gmail.com

סיפור בהמשכים

קיצור: את בקורו הראשון אצל הבעל-שם טוב עשה הילד מנחם-מענדל בהיותו בן תשע. חלפו שנים, הילד היה לנער ובא בכוחות עצמו אל הבעש"ט. דרכו של הבעל-שם טוב היתה לקבל את השבת בשעה מקדמת בעוד היום גדול, אולם הנער מנחם-מענדל עדין היה עסוק בהכנותיו. לאחר צאת השבת בקש שתלמידיו הגדולים המגיד ממזריטש ורבי יעקב-יוסף מפולנאה יכנסו אליו עם הנער. עברו שנים, הנער הצעיר גדל והיה לרבי מנחם-מענדל מויטבסק, מחבר הספר 'פרי הארץ'. לאחר הסתלקות המגיד ממזריטש היה מגדולי מנהיגי החסידות, ותלמידים רבים הסתופפו בצלו. **המשך:** בדרך לארץ-ישראל עבר ליד העיר פולנאה ובקש מהשירה לעצור ולהכנס לבקר את הצדיק רבי יעקב-יוסף, מחבר הספר 'תולדות יעקב יוסף'. בדרך, רבי מנחם-מענדל היה לבוש בהדור, החזיק מקטרת בפיו, וכן התייצב בפתח חדרו של רבי יעקב-יוסף. הוא אף לא חגר אבנט, כנהוג בכניסה אל צדיק. מקרביו של הצדיק לא ידעו מיהו האורח, ולכן הזהירו אותו: "דע כי אתה עלול להנזק, שכן רבנו מקפיד על הנכנסים אליו בלי לבוש מתאים". אולם רבי מנחם-מענדל לא שעה לדבריהם ונכנס למרות האזהרה. הצדיק מפולנאה קבלו בחביבות רבה, ומיד שאל: "האם עכשו אתה כבר מבין את כל המעשה שספר לנו הבעש"ט?" רבי מנחם-מענדל השיב: "כעת מבין הנני את כל הספור..." "האם הבנת שבדרך לארץ-ישראל עליך לבקרני?", שאל רבי יעקב-יוסף. "אכן, וזו הסבה שבאתי אליכם", ענה רבי מנחם-מענדל. "אם-כן", הוסיף ושאל רבי יעקב-יוסף, "באיזה שלב בספור אתה כבר עומד?". כאן נאנח רבי מנחם-מענדל ואמר: "מהספור כבר נגרע יותר מנחיצות..." השנים שוחחו עוד זמן רב בנעימות גדולה, וכשעמדו להפרד לנה רבי יעקב-יוסף את רבי מנחם-מענדל עד אכסניו. כשחזר הצדיק לביתו שאלוהו מקרבי: "מה טיבו של איש זה, אשר נכנס אל הרבי בלבוש הדור, מקטרת בפיו ובלי אבנט, והרבי לא הקפיד עליו כלל?". השיב הצדיק מפולנאה לתלמידיו: "משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו מרגלית יקרה ובקש לשומרה במקום הטוב ביותר, שבו לא יהיה חשש שמא יגנבוה. מה עשה? טמן אותה בגל אשפה, שכן לא יעלה על דעת שום גנב לחפש אותה שם. וכך נוהג גם רבי מנחם-מענדל מויטבסק. מדה יקרה יש לו ושלילות-רוח אמתית שמה, והוא חרד ודואג שלא יטפל אליו היצר בכל מיני תחבולות ויכניס בלבו התנשאות וגאווה. על-כן החליט להחביאה במקום שאפלו היצר לא חשב עליו – בהתנהגות שנואת כגאווה והתנשאות. אבל דעו, מתחת למסווה ההדור מסתתרת שפלות-רוח אמתית. ואכן, עד סוף ימיו נהג רבי מנחם-מענדל לחתם קדם שמו את המילים 'השפל באמת'.

סוף!